

บทคัดย่อ

แรงงานทางด้านท่องเที่ยวและบริการในประเทศไทยนั้น นอกจากอาชีพทางด้านมัคคุเทศก์แล้ว อาชีพอื่นๆที่อยู่ภายใต้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการนั้นสามารถเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีภายใต้กรอบการค้าการลงทุนในการเปิดเสรีอาเซียน และในการเปิดเสรีอาเซียนในปีพ.ศ. 2558 ที่จะถึงนี้นั้นมีจุดประสงค์ในการรวมตัวของประเทศสมาชิกให้มีความเป็นเอกภาพในการเป็นตลาดเดียว (Single Market) จึงมีเป้าหมายในการเปิดเสรีในด้านการค้า การลงทุน และแรงงาน โดยมีกำหนดให้เปิดเสรีทางด้านแรงงานฝีมือ (Free flow of skilled labours) สาขาอาชีพการท่องเที่ยวและบริการ แรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นแรงงานฝีมือและแรงงานทั่วไปที่ไม่มีใบวิชาชีพที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลให้การตั้งเกณฑ์มาตรฐานในการป้องกันการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นไปได้ยาก ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการเคลื่อนย้ายทางการท่องเที่ยวและผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทยในการเคลื่อนย้ายทางการท่องเที่ยว ในการเตรียมความพร้อมสู่การเปิดเสรีอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยแบ่งเป็น 1) แบบสอบถาม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของแรงงานใน 32 ตำแหน่งงาน ทั้งในภาคที่พักและการท่องเที่ยว ถึงทิศทางการไหลออก และ รูปแบบ ปัจจัย และสาเหตุของผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการเคลื่อนย้ายทางการท่องเที่ยว ที่อาจเกิดกับประเทศไทยในการเปิดเสรีกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนในปีพ.ศ. 2558 2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาทิศทางการไหลเข้า และรูปแบบ ปัจจัยและสาเหตุของผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการเคลื่อนย้ายทางการท่องเที่ยว ที่อาจเกิดกับประเทศไทยในการเปิดเสรีกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนในปีพ.ศ. 2558 และ 3) การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการเคลื่อนย้ายทางการท่องเที่ยวและผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทยในการเคลื่อนย้ายทางการท่องเที่ยว ในการเตรียมความพร้อมสู่การเปิดเสรีอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 บนพื้นฐานของข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 และ 2

แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในภูมิภาคอาเซียนโดยภาพรวมนั้น ประเทศฟิลิปปินส์และกัมพูชาจะมีการไหลออกของแรงงานไปทำงานในประเทศต่างๆในอาเซียนมากที่สุด ส่วนประเทศอาเซียนที่รับแรงงานไหลเข้ามากที่สุด หลังจากรวมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้นคือ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซียและประเทศไทย แนวโน้มการเคลื่อนย้ายออกไปทำงานประเทศในอาเซียนของแรงงานไทยเมื่อเปิดเสรีอาเซียนนั้น ส่วนใหญ่สนใจไปทำงานที่ประเทศสิงคโปร์ แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานของประเทศอาเซียนไหลเข้าประเทศไทยนั้น คือแรงงานจากประเทศฟิลิปปินส์ และแรงงานในกลุ่มประเทศ CMLV อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีภายใต้ประชาคมอาเซียนมีปัจจัยและองค์ประกอบหลายอย่าง โดยสามารถสรุปปัจจัยหลักสำคัญที่ดึงดูดให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจะประกอบด้วย 1) การพัฒนาของแต่ละ

ละประเทศ แรงงานจะไหลไปตามการลงทุน และ 2) อัตราค่าแรงงานที่สูงกว่า ส่วนโอกาสในการเคลื่อนย้ายของแรงงานไทยนั้น จะต้องสนับสนุนให้มีการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา เทคโนโลยี และการคิดวิเคราะห์

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการเคลื่อนย้ายทางการท่องเที่ยววันนี้ ได้แก่ 1) ความสมดุระหว่างการใช้แรงงานพลเมืองและแรงงานข้ามชาติ มีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ คือ สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือได้ แต่อาจทำให้แรงงานฝีมือไทยที่สำคัญและขาดแคลน ถูกแย่งงานหรือลดบทบาทในการทำงานลง 2) การเปลี่ยนแปลงในประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายเข้าและออกจำนวนมาก ส่งผลให้ความหนาแน่นของจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นและมีปัญหาต่างๆตามมา เกิดการเปรียบเทียบและความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ เกิดการแข่งขันในการหางานของแรงงาน ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศต่างๆซึ่งกันและกัน เกิดความเข้าใจกันมากขึ้นระหว่างชาติในอาเซียน ตลาดแรงงานยืดหยุ่นขึ้น จำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นในการพัฒนาประเทศ คุณภาพชีวิตของคนในประเทศและแรงงานก็ดีขึ้น 3) การสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent Work) เพื่อดึงดูดให้แรงงานไทยทำงานในประเทศและแรงงานต่างชาติสนใจมาทำงานในประเทศไทย เป็นการคุ้มครองสิทธิของแรงงาน

งานวิจัยชิ้นนี้ได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการเตรียมการการเคลื่อนย้ายแรงงานทางการท่องเที่ยวในการเตรียมความพร้อมสู่การเปิดเสรีอาเซียน พ.ศ. 2558 ดังนี้ 1) การเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานฝีมือไทยไปทำงานในประเทศอาเซียน 2) การเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานฝีมือต่างชาติในไทย 3) การเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานฝีมือของกลุ่มประเทศอาเซียน 4) การเตรียมการถึงทิศทางการพัฒนาศักยภาพของแรงงาน และ 5) การเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานอาชีพอื่นนอกเหนือจาก 32 ตำแหน่งงาน

Abstract

Labourers in tourism and service industry in Thailand, except tour guides, can move freely in the ASEAN under the framework of trade and investment liberalization, called ASEAN Economic Community. AEC, taking place in 2015, aims to incorporate the ASEAN Member countries to the union as a single market of trade, investment and labour. Free flow of skilled labours includes tourism and service professionals. The majority of workers who entered a career in the tourism and service industry in Thailand have unclear professional certification. As a result, setting the standard to prevent labour mobility is difficult. Therefore, this research aims to generate policy suggestions in order to prepare the free flow of tourism and service professionals and the socio-cultural impacts of free flow of tourism and service labourers to Thailand in the year 2558.

This research project adopted both qualitative and quantitative methods including 1) using questionnaires in order to investigate the perceptions of Thai workers in 32 MRA professional positions in the tourism and service to flow out to other countries in ASEAN as well as to study the socio-cultural impacts of free flow of tourism and service labourers to Thailand 2) adopting semi-structured interviews in order to examine the perceptions of ASEAN workers in 32 MRA professional positions in the tourism and service to flow in to Thailand as well as to study the socio-cultural impacts of free flow of tourism and service labourers to Thailand and 3) using focus group to generate a policy recommendations towards the preparation of tourism and service professionals free flow and the socio-cultural impacts of free flow of tourism and service labourers to Thailand in the year 2015 grounded on the basis of data from Phase 1 and 2.

Trend of labour mobility within the ASEAN, labourers from Cambodia and Phillipian are most expected to outflow and the countries that will receive the most inflow of labour are Singapore, Malaysia and Thailand. Trend of Thai labour mobility, Thai labourers likely to flow out to Singapore and the influx of workers from Phillipian and CMLV countries are expected to flow in Thailand. However, labour mobility under the ASEAN free flow has many elements and factors. Main factors influencing labour movement include 1) the development of each country as labour will flow according to the investment and 2) a higher rate of wage. The potential outflow of Thai labourers is to develop the language ability, technology and critical thinking skills.

The socio-cultural impacts of tourism mobility upon AEC free flow of labour in 2015 include: 1) the balance between citizens and migrant workers, both positive and negative impacts, as free flow of labour can resolve the shortage of skilled workers but may cause significant labor shortages in Thailand as well as the taking or reduce the role of work may occur, 2) significant changes of over inflow and outflow in the host country include overcrowded of population in the host area, social problems, problems between the races, high competition in the job market, crime, and culture shock, increasing the understanding across ASEAN, the flexibility of labour market, Increasing number of workers in developing countries, and improvement quality of life in the host country, and 3) the creation of a decent work in order to protect labor rights as well as to attract workers working in Thailand and foreign workers to come to work in Thailand.

This research has generated a policy recommendations towards the preparation of tourism and service professionals free flow in the year 2015 including 1) the preparation of Thai skilled workers to outflow to work in other ASEAN countries, 2) the preparation of ASEAN skilled worker to inflow to work in Thailand, 3) the preparation of skilled workers movement within ASEAN, 4) the preparation of potential skill development for Thai labourers, and 5) the preparation of other tourism and service professional careers than 32 MRA positions.